

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

*In dit nummer:*KERKELIJK LEVEN **281**
A. de Snoo

Ons hart gaat naar u uit

MEDITATIEF **285**
J.W. Roosenbrand

Dom blondje?

WANDELEN MET GOD **286**
J. Wesseling

De zee

ACHTERGRONDEN **288**
A.L.Th. de Bruijne

Geloven in je hemd

SCHRIFTSTUDIE **292**
K. HarmannijSlapende zonden wakker
naken*en verder...*Meegelezen
Uit de kerken

ONS HART GAAT NAAR U UIT

De generale synode van Ommen 1993 benoemde deputaten voor hef gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken in hartelijke begeerte naar kerkelijke eenheid met deze kerken. Eind 1995 is hef rapport van **deze** deputaten aan de kerken toegezonden. Het bestaat uit **twee** delen: één met **een verslag** van **de** gevoerde gesprekken en een afzonderlijk deel met een uitgebreid bezinningsstuk over de toeëigening van het heil, Het is aan de generale **synode** van Berkel en Rodenrijs, die **zo de Hare** wil in april zal samenkomen, om het **werk** van deputaten te beoordelen, In dit artikel geven we met **het oog op** het meeleven **en** vooral hef meebidden voor **de** zaak van de eenheid graag **iets door** uit hun rapport. Ik **ben** zo vrij er ter overweging ook wat vragen **bij** te stellen en **wil** eindigen met **een** dringend beroep **op** 'Berkel'.

Verblijdende toenadering

De christelijke gereformeerde synode van Apeldoorn 1992 sprak uit, dat er, zolang er geen vooruitgang wordt bereikt in het gesprek over de toeëigening van het heil en het belijden omtrent de kerk, geen verdere stappen kunnen worden gedaan op weg naar kerkelijke eenheid.

Er is weer een paar jaar gesproken. Zijn we ook verder gekomen? Zoals te verwachten is eerst en bij herhaling gesproken over de toeëigening van het heil. De christelijke gereformeerde deputaten schreven daartoe een (door de synode van Apeldoorn goedgekeurd) overzicht over de toeëigening van

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

het heil in de belijdenisgeschriften. Uit het rapport blijkt, dat de gereformeerde deputaten met veel in dit overzicht konden instemmen. Wel bleven er nog wat vragen over, maar die konden in goede harmonie worden doorgesproken. Het vervolg van het gesprek leidde als vanzelf tot de vraag of misschien ook van onze zijde een bezinningsstuk zou kunnen worden geschreven.

Deputaten hebben daarop positief gereageerd met als resultaat een studie van dr. A.N. Hendriks onder de titel *Toeëigening in het geding* (hierover verderop in dit artikel nog wat meer).

De reactie hierop van chr. gereformeerde zijde was er één van grote waardering. 'Er is naar gestreefd de taal van de Schrift en de confessie te spreken. Onbekrompen wordt de confessie geciteerd. Het valt niet moeilijk met heel veel uit de nota van harte in te stemmen.' MAAR... (en dan geef ik nu iets cursief weer, AdS):

'Wel is de vraag blijven hangen of wat er in de nota staat in de Gereformeerde Kerken ook voluit functioneert. De praktijk zoals de deputaten die ontmoeten doet vermoeden dat er op dit punt nogal wat te wensen overblijft'.

Een bekende 'zaak' tussen beide kerken is verder het zogenaamde 'verbondsautomatisme'. In chr. gereformeerde kring leeft de vrees, dat de gereformeerden met hun visie op alle kinderen in de kerk als kinderen van God een gevaarlijk automatisme in de hand werken. Ook hierover lag een gespreksnota ter tafel. Uit het gesprek hierover het volgende:

'De Gereformeerde Kerken erkennen en verwerken serieus dat er sprake is van tweeërlei kinderen van het verbond. Er zijn kinderen die de belofte hebben, maar er niet uit leven, en kinderen die de belofte hebben aangegrepen.

Voluit wordt verkondigd dat je als verbondskind verloren kunt gaan, namelijk door ongeloof. In de pre-

diking komen de noodzaak en de aard van het werk van de Heilige Geest in het hart aan de orde. Net zo dient de prediking steeds weer de eis van bekering en geloof te laten horen. De belofte van het verbond moet immers altijd verkondigd worden met de eis van geloof en bekering. De gemeente mag de noodzaak van wedergeboorte niet horen zonder de kaders van de belofte.'

Ook nu geef ik de conclusie cursief weer:

'Over en weer wordt blijdschap en dankbaarheid uitgesproken, dat deputaten elkaar in deze nota dicht naderen. Blijft de vraag naar het functioneren van deze zaken in de praktijk van de prediking.'

Een derde groot gesprekspunt was het belijden aangaande de kerk.

In een chr. gereformeerde notitie over 'de hantering van het belijden omtrent de kerk' werden al eerder de volgende bezwaren naar voren gebracht:

1. de gereformeerde opvatting leidt tot een andere waardering van 1892;
2. de gereformeerde opvatting is te idealistisch; men heeft geen oog voor de realiteit van het bestaan van diverse kerken van gereformeerde belijdenis;
3. het institutaire aspect van de kerk wordt overgeaccentueerd door de sterke nadruk op de menselijke daad van het meevergaderen met Christus;
4. als men een andere kerk als ware kerk erkent, dan dient die kerk zich zo spoedig mogelijk met de gereformeerde Kerken te verenigen;
5. het spreken over de ware kerk krijgt veel meer accent dan het waar lid van de kerk zijn.

De punten 1, 2 en 3 werden reeds besproken en 'afgehandeld' in 1991.

Zodat de punten 4 en 5 resteerden voor de door Ommen 1993 benoemde deputaten.

Het leverde een aantal pittige gesprekken op. Met nogal kritische vragen.

Het leverde ook weer een nota op, nu over 'het **verstaan** van de artikelen 27-29 NGB', geschreven door ds. M.H. Sliggers, als bijlage opgenomen in het rapport.

Ook van dit onderdeel volgt de conclusie weer cursief:

'Ook hier bleek verrassende toenaadering tot elkaar. Christelijke gereformeerde deputaten konden zich vinden in wat in de nota stond geschreven, maar er bleven allerlei vragen naar de concrete invulling en hantering.'

Teleurstellende terughoudendheid

De verslagen van de gesprekken lezend is mijn reactie wisselend.

Soms denk ik: wat mooi. Echt verblijdend. Dan weer: wat vernoeiend!

Hoe zou dat toch komen?

Wat je duidelijk mist, is een gezamenlijke afronding per gespreksonderwerp.

Er worden wel gevoelens van dank en vreugde uitgesproken, maar het komt niet zwart op wit. Elk deputaatschap gaat er zijn eigen weg mee.

Waarom de winst niet ook letterlijk boeken?

Wat samenbindt is nu wel in afzonderlijke nota's terug te vinden en de broeders hebben het op het moment van hun samenspreken wellicht ook mogen ervaren, maar de kerken en de kerkleden, u en ik, krijgen er geen enkel tastbaar resultaat van onder ogen.

En ook dat **waarin** we dan toch nog zouden verschillen, ik zoek het verkeefs.

Neem nu de toeëigening van het heil: de laatste chr. gereformeerde synode gaf zelf aan deputaten de opdracht mee: 'de verschillen duidelijk te formuleren en zich te bezinnen hoe ernstig die verschillen zijn...'

Ook al konden de verschillen dan niet meer worden meegenomen in

het door dezelfde synode van 1992 goedgekeurde overzicht over de toeëigening, de chr. gereformeerde deputaten konden de vraag verwachten: 'en broeders, **wat** zijn nu volgens u de verschillen?'

En dan dat telkens weer komen met persoonlijke ervaringen van deputaten op grond **waarvan** je dan als heel **deputaatschap** zou kunnen zeggen: op papier **zijn** wij het van harte met u eens, maar we blijven onze vragen houden bij de praktijk van de prediking in de gereformeerde kerken en bij het hanteren van het belijden omtrent de kerk!

Eerlijk **gezegd**: onze deputaten zelf zijn aardig optimistisch, maar is het uiteindelijke resultaat toch niet teleurstellend? Want als je 't over zoveel zaken eens bent en je gesprekspartner doet **alles** wat hij **kan** om duidelijk te maken, dat er echt geen reden is om wantrouwig naar de praktijk te kijken, en je komt **nóg niet** tot een hartelijk ja-woord jegens de ander, waar zijn we dan **mee** bezig?

Het heeft namelijk wel de schijn dat de laatste synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Zierikzee de Gereformeerde Kerken een stuk positiever is gaan benaderen, maar **is** dat ook zo? Er is dankbaarheid voor het groeiend begrip in gereformeerde kring voor de complexe situatie bij de chr. gereformeerden en dat men daarom bereid is **de** chr. gereformeerden met hun onderscheiden 'richtingen' te **tijd** te geven. Maar de tijd te geven waarvoor? Om zoveel mogelijk heel de achterban mee te krijgen **op de weg** naar kerkelijke eenheid? Het is en blijft voor mij een vraag in hoeverre men echt **kerkelijke** eenheid wil (nog helemaal afgedacht van de lengte van de weg daarheen; laten we op die **weg** elkaar inderdaad maar veel ruimte geven, dat is ook na 1892 **gebeurd**).

In Apeldoorn 1992 haalde een voorstel om uit te spreken, dat er een **roeping** is tot kerkelijke eenheid van alle gereformeerde belijders, het niet. Is men in Zierikzee verder gekomen?

Teveel toegegeven?

En toch... toch ben ik blij met de houding van onze deputaten! Eerst dacht ik, al lezend: wat hebben ze zich toch laten inpakken. Wat zijn ze toch toegankelijk geweest. Door **bijvoorbeeld** niet veel meer aan hun eindje vast te houden op het punt van de door de chr. gereformeerden geopperde verschillen t.a.v. de toeëigening. Waarom zijn ze blijven praten, **ook** al kwam er geen duidelijk **antwoord** op de vraag, welke die verschillen **dan** zijn?

En ook t.a.v. de **kerk**: die 5 bezwaren, ze staan bol **van** onbewezen beschuldigingen. Ik zou ze weleens **uit** de stukken bewezen willen zien. Maar wie ben ik?

Deputaten waren wijzer. Ze hebben in alle geduld twee uitvoerige nota's opgesteld om het nog eens een keer te laten zien: Broeders, dit zijn wij.

Zo denken wij, zo geloven wij, zo belijden en beleven wij.

Fijn dat ze dat gedaan hebben.

Want ieder die, zoals ook ondergetekende, op **z'n** tijd met de broeders uit de chr. gereformeerde kerk om de tafel zit, zal de ervaring **kennen** van de christelijke herkenning! Wat hebben wij veel gemeen. Wat horen wij bij elkaar. 't Zelfde ervaar ik als ik preken voorbereid over Nahum en dan een paar studies van prof. **Peels** lees, als ik bij de voorbereiding van Catechismuspreken iets van prof. Van 't Spijker lees of uit de dogmatiek van prof. **Van Genderen**: wat horen wij bij elkaar!!

En laat dan het hart maar spreken.

Trek alle registers maar open.

Een bevindelijke notitie

Zoals bijvoorbeeld dr. **Hendriks** heeft gedaan.

Zijn verhaal over de toeëigening is bepaald geen steriel verhaal.

Het is van A tot Z duidelijk met een doel geschreven: om het hart van de chr. gereformeerde **broederschap** te winnen. Tot in het **taal-**

gebruik toe vind je dat terug. Maar wat wil je ook **anders**, als je elkaar echt wil bereiken?

Hele stukken zou ik wel **willen** citeren, maar dat kan hier niet.

Veel **beter** is het dit afzonderlijk verschenen verhaal op de verenigingen te bespreken en bijvoorbeeld ook te betrekken bij de heren en der plaatsvindende bestudering van de reisverslagen van A. Kamsteeg. Naast auteurs van elders kan de beknopte studie van Hendriks inzichtgevend werken: wat **zeggen** onze eigen belijdenissen over **leven** uit genade, persoonlijk geloof, aanvechting en twijfel.

Een oecumenische notitie

Ook de nota van ds. Sliggers over het hanteren van het belijden omtrent de kerk is een nadere bestudering zeker waard. Heel knap zoals hier in een paar bladzijden **alles** wat onze **zes belijdenisgeschriften** over de kerk zeggen op een rijtje is gezet. Daarna wordt nader ingegaan op het verwijt dat elke **andere** kerk, die eventueel waar is, zich dan met de **Gereformeerde Kerken** behoort te verenigen. In alle geduld wordt uit diverse stukken aange- toond, dat dit niet **waar** is.

Ook de beschuldiging van **overaccen- tuering** van het ware-kerk-zijn ten opzichte van het **waar-lid-zijn** van de kerk krijgt een **helder ant- woord**:

'Het lid zijn van de **ware kerk** is op **zich nog geen** garantie dat men het eeuwige leven ontvangt. In het ledenbestand van de ware kerk voor- komen is niet een soort (eeuwig) le- vensverzekering. De ware kerk is **geen** trein waar men in stapt om dan vanzelf bij het eindstation aan te komen.

We stemmen in met Van Gende- ren: het is niet genoeg om lid te zijn van de ware kerk, want het gaat er ook om een **waar lid** van de- ze **kerk** te zijn, een levend lid (HC zondag 21). Men mag die **twee** niet scheiden. **Als men** alleen oog heeft voor het **ware** instituut, ligt de **weg** naar het **kerkisme open**. Als men al-

leen over de ware gelovigen spreekt en de **kerk** uit het oog en uit het hart verdwijnt, ligt de weg naar het **conventikel open**.'

Hoe verder?

Deputaten hopen op besluiten die uitzicht geven op een **zinvolle voortzetting** van het gesprek om verder te komen op de **weg** naar kerkelijke eenheid.

Zinvol: wanneer mag je dat ver- wachten?

Wanneer ook de andere gespreks- partner met dat doel **voor** ogen de gesprekken wil voeren: **kerkelijke** eenheid.

Laat 'Berkel' daar dan ook om vra- gen. Onder toezegging van alle ge- duld onzerzijds vragen om een dui- delijke uitspraak op dit punt. **Want** moeten we ons langzamerhand niet gaan schamen voor 'een gesprek zonder einde'?

Het Samen-op-Weg proces verloopt verre van glad en soepel. Maar dat is ook te verwachten bij vogels van zo **verschillende** pluimage.

Behoort het onder hen die zich in het belijden **van** de Waarheid één weten, niet heel anders toe te gaan? Laat het spreken over allerlei **ken- nelijk** moeilijk concreet aan te wij- zen verschillen spoedig plaats **mog- en** maken voor een gezamenlijk antwoord als **kerken-op-weg-naar-**kerkelijke-eenheid op minstens zo belangrijke zaken als het **gezag** van de Schrift en het recht van de kin- derdoop.

Twee zaken die de **laatste** tijd op nieuw **kritisch benaderd** worden. Hoe belangrijk is het dan ook het **dáár samen over eens te zijn**.

In de Schrift opent God zelf zijn hart voor ons, in de doop **geéft** Hij het ons. Zaken om zuinig op te zijn. **Onze gezamenlijke** energie meer dan waard.

U uit de kerken

Adreswijzigingen e.d.

Breda * **Diaconie**: H. Bos, Archimede- slaan 44, 4904 HK Oosterhout, ☎ (0162) 438467 (pag. 148).

Doesburg * **Diensten**: Herengracht 22, 930 en 17.15 uur.

Gorinchem * **Koster**: H. Kooistra, ☎ (0183) 625534 (pag. 123).

Kantens * **Scriba**: J.J. Mosselaar, Us- querderweg 21, 9998 NZ Rottum, a (0595) 423274 (pag. 48).

Spakenburg * **Predikant**: E. Heres, A. van der Horstlaan 166, 3752 VP Spakenburg.

Sint Jansklooster-Kadoelen (tot 31 dec. 1995 Vollenhove-Kadoelen) * **Pre- dikant**: R.T. Urban, Kadoelen 31, 8326 BA Sint Jansklooster, ☎ (0527) 246483, postnr. 1431584. **Scriba**: Mevr. H. Bovendeur-Westhuis, Kadoelen 41, 8326 BB Sint Jansklooster, ☎ (0527) 2463636 **Diaconie**: B. Lok, Molens- traat 22, 8326 CW Sint Jansklooster, a (0527) 246362. **Preekvoorziening**: R. Hulleman, Molenstraat 34, 8326 CW Sint Jansklooster, ☎ (0527) 246656. Vollenhove (geïnstitueerd op 1 jan. 1996) * - **Predikant**: J.B.K. de Vries, Godfried van Rhenenlaan 73, 8325 EW, ☎ (0527) 243567, postnr. 977572. **Scriba**: G.J. v.d. Vegt, J. van Diestsiraat 28, 8325 GM, ☎ (0527) 243660. **Diaconie**: R. Beeldman, 't En- gelse Bos 26, 8325 EB, a (0527) 243631. **Preekvoorziening**: H. Boerse- ma, Godfried van Rhenenlaan 22, 8325 EX, ☎ (0527) 241656. Vollenho- ve **hoort** bij de classis Kampen. Deputaten BBK * **Adres**: Anthon v.d. Horstlaan 164, 3752 VR Bunschoten.

Ds. M. Brandes nieuwe voorzitter van STEVAJ

Ureterp - Per 1 januari is ds. Brandes benoemd tot voorzitter van de Stichting ter bevordering van evangelieverkondi- ging aan het joodse volk (STEVAJ). Hij is de opvolger van ds. R.Th. de Boer die tien jaar bestuurslid - het grootste deel van die tijd voorzitter - van de stichting is geweest. Ds. De Boer laat verder weten, dat het bestuur van STEVAJ erg blij is met het aanbod van de kerkeraad van Ommen om een relatie met de gemeente van ds. J. Ben Zvi te Israël aan te gaan.

(Zie ook pag. 287, 291, en 296)

M meditatief

Ze is niet blond

Je zult haar in de Bijbel niet tegenkomen: het domme blondje. Alle vrouwen en meisjes die **genoemd** worden zijn ongetwijfeld donker geweest. Net zo goed als **de geiten** in die omstreken niet wit zijn mals geiten bij ons. Een verliefde **jongen** in Israël zingt **over** zijn geliefde: 'Je haar is **als een kudde geiten**, die in golven afdaalt van Gileads **bergen**' (Hooglied 4 : 1). Iedereen weet dan dat hij die donkere **gloed**, dat sprinkelende, en de **golvende** beweging bedoelt.

Ze is niet dom

De vrouw die in het Hooglied aan het woord komt, is niet alleen niet blond, ze is ook allesbehalve dom. Bet is overduidelijk in het Hooglied dat hier **een** meisje aan het woord is, dat **weet** wat ze wil. Het scheldwoord 'dom blondje' is afkomstig van mannen die vrouwen bekijken van een afstand, keuren, beoordelen. Van jongens die **neerkijken** op meisjes en **denken** dat ze 'er verstand van hebben'. Maar als je het Hooglied doorleest, kom je onder de indruk van dit meisje, dat initiatief neemt. Hier is echt iemand aan het zingen over de liefde die de gelijke **is van** haar vriend. **Hier** is niets **te merken** van **hoger** en **lager**. Ze zijn tegen elkaar opgewassen. **Des te opmerkelijker** als je nagaat dat het Hooglied stamt uit het Oosten, uit **een** tijd waarin een koning als Salomo het zich veroorloven kon om honderden vrouwen te nemen. Hier wordt niks 'genomen'. Hier geven twee mensen zichzelf aan elkaar.

Ze dicht een lied

Het grootste gedeelte van het Hooglied komt van de lippen **van het** meisje. Zij is degene die begint, zij is degene die het laatste woord heeft. Wat er van **haar lippen komt**, zijn niet **alleen** kussen die je dronken kunnen maken, maar ook woorden die je hart raken, die verwoorden wat een **mens** in **verrukking** brengt. Misschien is het nog steeds wel zo dat een meisje, een vrouw, er makkelijker woorden voor vindt. Als je met elkaar praat over je **huwelijk** en je liefdesleven, moet zij het eerst aan het woord **komen**. Gaat het zo dat zij het verrukkelijk vindt?

Ze is niet knap

Het meisje, dat zelf van het platteland komt, spreekt ook met andere meisjes over haar liefde, met de meisjes van Jeruzalem. De meisjes van Jeruzalem **zijn** hier de stadsmeisjes, die er prat op gaan dat zij er verstand van hebben, van de mode, van de liefde, **van** hoe je iemand versiert.

De meisjes van de stad vinden haar bijvoorbeeld **veel te donker**, **te bruinverbrand**. De mode was toen blijkbaar om zo blank mogelijk te **zijn**. Als je **bruinverbrand** was, **was** je duidelijk **een boerentrien**. Weinig kans dus. En dat **trek** je je aan natuurlijk. Wat anderen van je zeggen, van je uiterlijk. Anderen zijn altijd knapper en mooier. Er ontbreekt altijd wel iets, als je je vergelijkt met anderen.

Ze is de allermooiste

Maar dit meisje heeft de ware **lief-**

de gevonden. Zij hoeft niet meer af te gaan op wat de meisjes ervan zeggen: ze weet hoe hij erover denkt. Dat is belangrijk. **Hij** houdt van je en hij **vindt** je mooi, de mooiste die er is. Net zo goed als omgekeerd, trouwens, hij is ook maar een gewone herdersjongen, maar voor jou is hij de koning in eigen **persoon**, bij wie een Salomo het niet haalt.

De meisjes vinden haar te donker, maar zij zegt: 'Jullie weten toch alles van **schoonheid** en **mode**? Kijk dan eens beter naar de tapijten van Salomo. Mooi donker is niet lelijk!'

Laat het elkaar steeds opnieuw weten hoe knap de ander is, hoe aantrekkelijk, voor jou en daarom in werkelijkheid.

Lees het Hooglied eens samen door (niet aan tafel, maar liever in bed) in de vertaling van Groot Nieuws, Hooglied 1 : 2 (zij over hem): Kus me, kus me toch; jouw liefde is zoeter dan wijn.

1 : 4 (zij over zichzelf): Meisjes van Jeruzalem, al ben ik donker, toch ben ik mooi, donker als de tenten van Kedar, donker en mooi als de kleden van Salomo.

1 : 8 (hij over haar): O jij, mooiste van alle meisjes!

De aanhef van het Hooglied: 'Van Salomo', zie ik als een literair stijlmiddel. Gezien de inhoud van dit lied en wat we van het liefdesleven van Salomo weten, kan dit lied onmogelijk door hem gedicht zijn.

W

wandelen met God

Golf

'Hou je vast', schreeuwde hij. De windvlaag had hij wel zien aankomen. Uit routine had hij even het zeil gevierd. Alleen die golf was wel heel snel na de vorige gekomen. Hier op het IJsselmeer kon je er tijdens buien soms geen peil op trekken. Dit **was** zo'n geniepigerd. Ineens had-ie hem vlak voor de boeg. Terwijl **Eize** net op het voordek bezig **was**. Ze hadden besloten een kleinere fok op te zetten, omdat de wind **alleen** nog maar leek aan te wakkeren.

Al **jaren** zeilden ze samen. Een paar woorden, een gebaar was vaak genoeg om duidelijk te maken wat je bedoelde. Eize zou meteen begrijpen dat er een golf aankwam. Ze doken allebei in elkaar om niet nat te worden van het buiswater. Hij genoot. Die wolken die in de felblauwe lucht over hun **hoofd** joegen. De wind die door het want floot. Op deze **weidse watervlakte** 't **gevecht** tussen mens, wind en water. Dat **staaltje** techniek waarop ze voeren. Prachtig vond-ie het. Als je na zo'n dag weer de rust van de havenhoofden **binnenvoer**, kreeg je een triomfantelijk gevoel. Alsof je een stevige stoeipartij met een goeie vriend had gewonnen.

Tekst

Als de dag van gisteren kon hij het zich nog herinneren. Hun eerste **zondag** op **Urk**. Dat **was** één van de weinige haventjes waar je naar de kerk kon. Inmiddels hadden ze er heel wat zondagen **gelegen**. Die eerste keer hadden ze een wandeling door het dorp gemaakt. Even bij de vuurtoren langs. En het monument: die vrouw met **een kind aan**

haar wapperende **rok**. Ze tuurde over de vroegere **Zuiderzee**. In marijnen platen al die namen. Vissers, die op zee waren gebleven. En die tekst: 'en de zee **was** niet meer'. De zee: vriend en vijand tegelijk. Je broodwinning. En moordenaar. Je man. Of je zonen. Altijd **weer** probeerde hij zich dat concreet voor te stellen.

Wat zij in hun **vakantie** deden **was** maar spel. Je besliste zelf of je het gevecht wilde aangaan. Zo niet, dan bleef je in de haven. Je luisterde naar de weersvoorspellingen en wachtte af.

Die vissers moesten wel. Of ze zaten al midden op zee en hadden geen keus. Wie zou op de wal het gevecht **begrijpen** dat **sommigen** geleverd hadden om de stormen het hoofd te bieden? Of de angst die ze hadden moeten doorstaan? De onzekerheid bij vrouwen en **gezinnen** op de wal, zolang er **steeds maar** geen bericht kwam? Vroeger **moest** dat helemaal erg geweest zijn. De **Zuiderzee**: veel groter **dan** het **IJsselmeer** nu. Geen radioverbindingen. Uit het niet meer terugkomen maar afleiden dat ze op **zee** gebleven waren.

De zee: geen goeie vriend, maar een geduchte vijand. Een verloren gevecht kostte mensenlevens. 'En de zee **was** niet meer': **daar klonk** iets van opluchting in door. **Triomf**. Het leed was geleden. 'De zee gaf haar doden terug': dat stond toch ook ergens in de Bijbel?

Uitzoeken

En toch kon hij 't zich niet voorstellen. Zo'n machtig onderdeel van de schepping. Driekwart van de aardbol bestond uit water. Zou God van de ene op de andere dag zo'n impo-

sant stuk van zijn schepping prijsgeven? De vraag kwam maar niet tot rust. Niet lang na die zomer hadden ze in de kerk Psalm 93 gezongen: 'hoog boven zee en golven, vol van kracht, troont onze God: onwankelbaar in macht'. Daar klonk ook iets in door van die vijandschap. **Golven die ontstuimig** de kop opstaken. Rusteloos. Opgejaagd. Ze beukten in op schepen. Notedopjes waren het **dan**. Of bulderend van woede braken ze stuk op de kust.

Hoog boven **zee** en golven troont God. Zou dat letterlijk bedoeld zijn? Of zou er misschien **ook** iets van symboliek achter zitten? Dat wilde hij uitzoeken.

Vijand

Hij was **erachter** gekomen dat de zee in de Bijbel **vaak** een vijand was. Een symbool van de hoogmoed en de opstand **tegen** God. God heerst over de **overmoed** van de zee en wanneer de golven zich verheffen, legt hij ze stil (Ps. 89). God **bepaalt** hoever **trotse** golven **mogen** komen (Job 38). En was het niet vaak de zee geweest die **Gods** redding leek te blokkeren? Hij dacht aan de Rode Zee. Of de Jordaan, **later** (Ps. 114). God **legt de zee droog** en creëert een doorgang **voor zijn** mensen (Jes. 51). **Geen** wonder natuurlijk dat in de Openbaring van Jezus Christus de draak **omhoog** komt, juist uit de **zee!** **Zijn** gedachten gingen **verder**: zou je **misschien** ook mogen denken **aan** de **volkeren** **zee**? Die kokende mensenmassa op de **aardbol**, met hun opstand tegen **God en Christus** (Ps. 2)? 'En de zee was niet meer': ineens had-ie ontdekt dat dat in het **vervolg** wel leek te worden uitgewerkt. Op de achtergrond dat tere

beeld, **van** een moeder die voorzichtig en begrijpend de **tranen** van een kinderswang afveegt. Straks, als Jezus Christus terug **was**, zou God dat **doen**: je **tranen** wegvegen.

Geen reden **meer** om te huilen: geen dood, **geen rouw**, geen pijn, geen klachten, geen problemen meer. Die zee van zonde en ziekte en ellende **en** pijn en opstand en angst **en** wreedheid en verzet: gestild. **Hoog** boven zee **en** golven, **hoe** vol kracht, troont **onze God**; onwankelbaar **in** macht.

Ze moesten voor de ondiepte overstag. In de luwte van de dijk zouden ze koers zetten naar de haven. Met dit heldere weer zag **je** de stad aan de horizon al liggen. Dat had hij ook wel eens anders meegemaakt. Soms werd het zicht je zo benomen door regen of nevel, dat je puur op je kompas moest varen. **Een** goed kompas was je behoud!

Levensreis

Eigenlijk paste dat beeld **goed** op je mensenleven. Ups en downs. Als het **ware** golftoppen van **vreugde**. Maar ook diepe dalen, waarin je je **afvroeg** of je ooit wel weer boven zou komen. Soms had je de ene klap nog niet verwerkt of de andere **kwam** al weer. Net als zo'n geniepijge golf. Dan zag je mensen in **elkaar** duiken van ellende. **Sommigen** raakten murw gebeukt. Een gevecht: dat was het.

En je zat midden op die **kolkende** zee. Met je kinderen. 'Het woest geweld klinkt **op**, van stroom en vloed; een luid gedruis, dat alles beven doet'. Nee, de **HERE** had z'n **kinderen** geen kalme reis beloofd. De weerberichten van de Bijbel voorspelden af en toe perioden met zon. Afgewisseld door bewolking, mist, buien met onweer, storm. Soms windstoten met orkaan-kracht. **Geen** mens zou de **moed** hebben het ruime sop **te kiezen**. Hier **was** de **techniek** van **mensen** niet tegen opgewassen. Geen kalme reis. Hoog boven zee en golven, hoe vol kracht, **troont**... Dus wel een behouden aankomst.

Verlangen

Ineens **vlamde** er een diep verlangen omhoog. **Zometeen** kwam de Here Jezus terug. Soeverein zou Hij wandelen op de golven. Met **één** woord kon Hij ze tot rust manen. Diep van binnen **keek** hij er naar uit. Ja, tijdens **een** onbezorgde zeilvakantie viel de **ellende** nog wel mee. Maar wanneer je gewoon eens goed om je heen keek... **Dan** zag je eigenlijk alle mensen worstelen. Vechten om heelhuids door het leven te komen. Heel weinig mensen kregen een kalme levensreis. Niet te **beschrijven**, zoveel **ellende** was er.

Dat moest toch een fantastisch gevoel geven, **straks**: veilig voor anker gaan op de nieuwe aarde. Ach, het deed er niet eens toe of de **zee** daar nog zou zijn. En of je daar nog **kon** zeilen. Hij **dacht** van **wel**. Spelevaren misschien. Maar uiteindelijk ging het daar natuurlijk niet om. 't Ging erom dat die opstand tegen God en die ellende helemaal voorbij zouden zijn. In zijn eigen leven. Wereldwijd. Dat **zou** wat worden. Eigenlijk kon hij dat zich niet goed voorstellen. En **gek** genoeg: dat wakkerde z'n verlangen **alleen** maar aan.

'Zal ik het laatste stukje nog even sturen?' **Eize** stak zijn hoofd vanuit de kajuit naar buiten. In elke hand een dampende **mok** koffie. Ze lagen goed op **koers**. Over een half uurtje zouden ze binnen de havenhoofden zijn. Zeker na vandaag moest dat een overweldigend gevoel geven. Bij genoot al. Bij voorbaat.

UIT DE KERKEN

Beroepen te Enschede-Oost: J. Boersma te Harderwijk; te Enschede-Zuid: P.J. Tnmp te Zoetermeer.

Aangenomen naar Uithuizermeeden: L.S.K. Hoogendoorn te Waddinxveen. Bedankt voor Leens: H.K. Bouwkamp te Mariëberg; voor Oldehoeve: H.G. Gunnink te Schildwolde.

Toegelaten tot de dienst des Woords door de classis Noord-Brabant/Limburg: K.D. Smit beroepen te Tilburg. Beroepbaar gesteld door de classis Kampen: A.A.J. de Boer, Buijtenhofstraat 23-1, 8261 BD Kampen, ☎ (038) 3324058.

Beroepbaar te Middelburg: A.J.Th. van der Scheer, vanaf 1 febr. a.s., wegens beëindiging van zijn werkzaamheden op Irian Jaya. Adres: Hannie Schaftstraat 18, 4333 CK Middelburg, ☎ (0118) 612254. Spreekconsent is door de classis Harderberg verleend aan W. van der Meer te Ommen, ☎ (0529) 451072. Tot en met april 1996 kan hij als voorganger optreden in erediensten.

Persbericht

Ermelo

Op 15 januari 1996 a.s. zal de Gereformeerde Kerk te Ermelo herdenken dat precies 50 jaar geleden (15 januari 1946) de Vrijmaking te Ermelo plaatsvond.

De feestelijke herdenking zal om 19.45 uur beginnen en gehouden worden in de Rehobothkerk te Ermelo. Er zal o.a. een diaserie over de Vrijmaking vertoond worden.

Voor meer informatie, ☎ (0341) 561298.

(Zie ook pag. 284, 291 en 2%)

HOTEL 'DREYEROORD'
OOSTERBEEK
tel. 026-3333169

**Het hotel waar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt
Fam. Van der Straaten**

Achtergronden

*In m'n vorige artikel maakte ik enkele opmerkingen naar aanleiding van Kuiterts boek **Zeker weten**. Voor wie geen grond meer onder de voeten heeft. Kuifert neemt het geestelijk klimaat waarin wij leven serieus. Maar hij mist daarbij het anker van de geloofsrelatie met Christus en zijn Woord. Ik wees ook op het gevaar dat wij zelf in een soort patstelling raken. De één herhaalt met kracht en de ander betwijfelt al sterker allerlei waarheden. In dit artikel ga ik na wat Kuitert aan geloof overhoudt en of zijn manier van geloven ons iets te zeggen heeft.*

Striptease

Kuitert zoekt dwars door de twijfel heen een manier om het christelijk geloof hoog te houden. Daarvoor moet je, volgens hem, het christelijk geloof 'afstropen tot op het bot'. Het geloof in God gaat, zegt hij, altijd aangekleed in onze eigen menselijke voorstellingen. Die heb je nodig, maar je kunt ze eventueel inruilen voor andere. Volgens Kuitert noopt onze tijd ons tot een uitkleedpartij. Veel van die geloofsvoorstellingen kunnen gewoon niet meer. Toch houd je nog wat over na deze 'striptease'. Je kunt in God blijven **geloven** temidden van de relativeringen, al voelt dat eerst vreemd en onveilig. Kuitert zet het christelijk **geloof** als **het ware** in z'n hemd. En dan troost hij zijn geschokte publiek: je kunt ook geloven in je hemd. Daar wordt je geloof in **twee** opzichten anders van. Inhoudelijk ver-

lies je veel. Maar ook je stijl van 'zeker zijn' verandert. Ik kan en mag inhoudelijk geen meter met Kuitert meegaan. Maar over die stijl van 'zeker zijn' ben je volgens mij met Kuitert niet **direkt** uitgepraat.

Van horen zeggen

Geloven begint volgens Kuitert altijd doordat de traditie je geloofsvoorstellingen aanreikt. Je hebt je kennis **over** God 'van horen zeggen'. Je gaat die voorstellingen in de praktijk van vandaag 'uitproberen'. Dan merk je wel of ze je helpen om God te vinden. Enkele bekende voorstellingen kunnen volgens Kuitert niet meer. Hij vindt het onhoudbaar om de Bijbel te beschouwen als Gods openbaring. **Iedereen** kan wel zeggen dat z'n boek heilig is. De Moslims **beveren** hetzelfde van de Koran. **Je** kunt ook niet **meer** met goed fat-

soen uitgaan van een historische volgorde van schepping, zondeval en verlossing. Er is nooit een 'volmaakte' schepping geweest. De consequenties van de evolutietheorie vindt Kuitert te duidelijk. En ook de voorstelling dat Christus de Zoon van God is, blijkt op grond van historisch onderzoek onverantwoord.

Zo snijdt Kuitert het hart uit het christelijk geloof. Wat hij overhoudt, is een **algemeen** geloof in God. Die **God** is een **persoon-achtige** macht, die de werkelijkheid van zijn schepping 'van binnenuit' stuurt, en zelf tegelijk **boven** zijn schepping verheven is. Kuitert erkent met zoveel woorden dat deze voorstelling van **God** een soort gemeenschappelijke noemer is van jodendom, christendom en islam. Deze 'grote drie' ziet hij als van hetzelfde laken een pak.

Nu ziet mijn oog

De voorstellingen van **God** die je nog houdbaar lijken, helpen je om geordend te ervaren. In je ervaringen kan God zichzelf dan ineens aan je laten zien. Dan bevestigt Hij wat je je uit de geloofstraditie liet aanreiken. 'Van horen zeggen' wordt 'nu ziet mijn oog'. Kuitert leent deze typering uit Job 42. Job zegt daar tegen God: eerst kende ik u alleen van horen zeggen, maar nu heb ik u **met eigen ogen** gezien. Overigens vindt Kuitert het best als je daartoe niet komt. Talloze mensen geloven **alleen** 'van horen zeggen'. Dat kan ook. Aan het eind van de geschiedenis **zul** je God toch **wel** zien. Alleen mis je dan nu iets waardevols. Dit vinden van God komt je niet **aanwaaien**. Je moet er gunstige con-

dities voor scheppen door de geboden te onderhouden, te mediteren, de Bijbel of andere stichtelijke lectuur te lezen, **rituelen** te beoefenen en vooral de band met de kerk vast te houden. Die vormt opslagplaats en **overslagbedrijf** voor **geloofservaringen** van vorige generaties. Als leverancier van menselijke voorstellingen over God is de **kerk** onmisbaar.

Maar **wat** is dat dan concreet, God vinden, of God zien? Kuitert **noemt** het 'bevinding' of 'mystiek' of 'omgang'. Maar anders **dan anders**. Voor deze mystiek moet je je niet losmaken van de werkelijkheid. Je ervaart **God** juist via de werkelijkheid. En deze bevinding houdt niet in dat je God in jezelf voelt. Je **moet** eerder jezelf in **God** voelen! Kuitert trekt Gods aanwezigheid niet – zoals velen doen – binnen je eigen subjectiviteit. Hij ervaart juist die **eigen** subjectiviteit opgenomen in het groten: kader van Gods aanwezigheid. Ik bevind God niet 'in mij'. Maar ik bevind mij 'in God'. Met de ervaringen van elke **dag** weet je je 'in Gods handen', binnen Gods reikwijdte. Je verwondering om een nieuwe morgen en je verbijstering om de dood **kun** je kwijt. **Goede** en kwade ervaringen komen van God de Schepper en Onderhouder. Daarom **kun** je vrouwen dat het goed **komt**.

Nostalgie

Als ik deze dingen bij Kuitert lees, raakt mij dat behoorlijk. Maar het is **dezelfde** emotie die ik voel bij mensen die **met** het christelijk geloof gebroken hebben, en er toch niet los **van** zijn. Ze houden vaak juist zulke 'bevindelijke elementen' vast: psalmen en gezangen, klassieke teksten, een gevoel van 'het komt goed'. Het ademt allemaal een sfeer van vroeger. De Heilige Geest kan er weer bij **aanknopen**, maar op zichzelf genomen is het niet meer dan nostalgie. Die nostalgie merk je bij Kuitert tot in zijn schrijfstijl toe. Die is meestal **origineel**. Maar af en toe

lardeert hij zijn betoog met ouderwets religieus taalgebruik. Zo vertelt hij over iemand die zijn koets in de stal al rijklaar had **staan**. Uit verlangen naar de komst van Jezus 'op de wolken des hemels'. En hij citeert Psalm 25 in de oude berijming: 'Gods verborgen omgang vinden **zielen** waar Zijn **vreez**' in woont'. Steeds duiken 'der-' en 'des-vormen' op. De vertrouwde klanken zijn nog ingeslepen en willen in **Kuiterts** nieuwe manier van **gelooven** nog zo graag doorwerken. Ik bespeur dit **ook** in een **blunder** in zijn boek, die je bij een theoloog als hij niet **zou** verwachten. Hij haalt, naar voren dat Mozes tegen God zegt: als u zelf niet met ons meegaat, **doe** ons dan van hier niet optrekken. Maar hij plaatst dat **woord** aan het **eind van de 40-jarige** zwerftocht van Israël **door** de woestijn. Ze staan volgens hem op het punt Kanaän in te trekken en nu wil de **HERE** zelf niet mee? Het woord staat echter in een ander verband, namelijk voor die 40 jaar woestijn. Kuitert put kennelijk uit zijn herinnering, de **klanken** zijn er nog, **maar** de **vertrouwdheid** met de **Bijbel** slijt.

Die nostalgie lijkt mij de enige **rechtvaardiging** voor de inhoud van zijn geloof. **Kuiterts** 'god' is een god zonder Christus, een schepper die geen verlosser meer is. **Kuiterts** bevinding leeft niet van Gods **verbondsrelatie** via zijn Woord. Kuitert kan **ook** niet aannemelijk **maken** dat deze hoogst individuele **godservaring** voor anderen betekenis heeft. Anderen zullen juist gruwen van de gedachte dat je met goed en kwaad in Gods handen bent. Zij houden weer **andere** elementen uit de **traditie** vast. En wie echt dapper is en **Kuiterts** weg tot het einde toe volgt, gooit alles overboord, noemt alles 'god', of houdt een 'god' over **van** wie je verder **niets** weet.

Ik herken teveel typisch gereformeerde **trekjes** in **Kuiterts** **restgeloof**. Bevinding is een **term** uit de gereformeerde traditie. De **zekerheid** dat God goed en kwaad stuurt,

herinnert **aan** de gereformeerde beelden van de voorzienigheid. De ervaring dat je altijd geborgen bent, en met je emoties ergens heen kunt, is de ervaring van een christelijke **kindertijd**, waarop nooit een volwassen relatie met Christus volgde. Nostalgie dus.

Rabin

Toch **ben** ik zo niet van Kuitert af. Ik neem zijn invloed daarvoor te **serius**. Willen wij die werkelijk keren, dan moeten we tegenover hem ook vandaag vasthouden aan Gods Woord. Maar wij moeten proberen dat zo te doen, dat wij in eigentijdsheid niet bij **hem** achterblijven. Misschien lijkt Kuitert niet gevaarlijk. Hij schrijft bescheiden en **tolerant**. Je **hoeft** het niet met hem eens te **zijn**. Toch **heeft** Kuitert een programma. Hij **verraadt** dat als hij het heeft over fundamentalisme en **orthodoxie**. Eerst **maakt** hij onderscheid: met orthodoxie 'valt te leven', fundamentalisme is 'slecht'. Maar in de schaduw van dit grootmoedige gebaar jegens orthodoxe christenen sluipt dan **deze** zin uit **Kuiterts** tekstverwerker: 'Daarom **moet** orthodoxie (...) verdwijnen'. Wat is dat ineens voor 'moeten'? Kuitert hanteert toch het vrije **marktmodel**? In de onderlinge concurrentie wint het beste **geloof** toch vanzelf wel? Bier trilt **ineens** een ongecontroleerd spiertje zendingsover of – erger – hier woedt een veelzeggend **driftje** intolerantie. Kuitert wil van de **orthodox-gereformeerde** manier van geloven af. Kort geleden legde de journalist Rex Brico voor de NCRV-radio uit waarom **hij** **Kuiterts** ontmaskering van de orthodoxe zekerheden nodig vond, terwijl het tegelijk zo zielelijk is om eenvoudige gelovigen hun houvast te moeten afnemen. Je kunt ze toch **ook** in **hun** waan laten? Nee, sprak Brico, denk aan de moord op Rabin. In naam van de vaste bijbelse waarheid komen mensen vroeg of laat tot zulke daden, zonder daarop nog aanspreekbaar te zijn. Als ik zulke nonsens

hoor, zou ik haast **vermoeden** dat ongelof het denkvermogen aantast... **Maar** als ik vervolgens & weerklink van een Kuitert onder sommige **gereformeerde** jongeren opmerk, **vermoed** ik ineens het succes van dit program. Wat **heeft** Kuitert dat wij niet hebben? Om die vraag heenlopen stelt **mee** schuldig aan de terreinwinst **van** het ongelof.

Zeker of zeker?

Afgedacht van de onbijbelse inhoud van Kuiterts opvattingen, is **er** iets in zijn stijl van zeker-zijn, dat aantrekt. Het is allemaal niet zo massief en gesloten. Er zit een **soort** openheid in, en daardoor iets ontspannends. Dat komt doordat Kuiterts **zekerheid** een historische **trek** heeft. Je zekerheden ploffen niet als **zware** zakken je bestaan binnen. Je hijgt ze aangereikt van je voorgeslacht en ze popelen **om** zich te bewijzen in het leven dat **voor** je ligt. Door die historische **trek** zijn deze zekerheden niet onmiddellijk ondersteboven van **kritiek** of twijfel waarop ze botsen. Ze zijn getraind door het verleden, en zien de toekomst rustig **onder** ogen. Geduldig vangen ze zulke **tegenstoten** op, **om daarna** hun superioriteit te bewijzen. **Hun** tijd **komt** wel. Kuiterts stijl van **zeker-zijn** durft **bewust** de aanvechtingen aan. Je **loopt er** niet voor **weg**. Je geeft je niet **gewonnen**. Je gaat er ook niet massief tegenin. Maar je laat de aanvechting **uitrazen**. Wie het laatst lacht, lacht het best. Zonder Kuiterts meningen inhoudelijk voor **m'n** rekening te nemen, vind ik dat je met die stijl van **zeker-zijn** goed inspeelt op de tijd waarin wij leven. Met **zulke** zekerheid durf je de relativeringen aan, die van buiten komen **en soms** in jezelf resoneren. Ik geloof ook dat **deze** stijl van zekerheid dicht bij de Bijbel ligt. In plaats van je zekerheden als objectieve waarheden neer te zetten, of van de weeromstuit te subjectiveren stel je een zekerheid van een eigen soort: **geloofszeker-**

heid. Eén van de kenmerken daarvan is die historische trek.

Amsterdam

Wij **moeten** beseffen dat de sfeer waarin wij geloven en samenleven **in** de kerk **vandaag** voor velen echt heel **anders** is geworden. Je **kunt** leven in een tijd of omgeving waarbinnen je vrijwel alleen maar mensen **ontmoet** die hetzelfde geloven als jij. **Dan** worden de **waarheden** van je geloof zomaar 'objectieve stellingen'. Iedereen beaamt **ze**. God **bestaat**, de Bijbel is Gods **woord**, Christus **regeert**: 'dat is **gewoon zo**'. En zo gaat het ook met minder **centrale** waarheden: over **de liturgie**, **de zondag**, **de kerk**, de levensstijl, het **ambt**. Zo zeggen we het ook wel eens tegen elkaar 'dat is gewoon zo'. Wat ons betreft is er dan **geen** verschil met een waarheid als: 'Amsterdam is de **hoofdstad** van Nederland'. Dat is **ook** **gewoon m**.

Vandaag **leven** we **steeds** minder in zo'n vanzelfsprekende **setting**. Dat geldt in ieder **geval voor** velen uit de jongere generatie. Je staat steeds vaker alleen met je zekerheden. Als iemand je erop aanspreekt, geldt 'dat is gewoon zo' niet meer. En velen weten **dan** niet beter te doen **dan** zich terugtrekken op hun eigen subjectiviteit. Hoe weet je dat God bestaat? 'Dat zegt de Bijbel'. Hoe weet je dat de **Bijbel** waar is? 'Dat **moet** je geloven'. In de oude **atmosfeer** bestond het gevaar dat de waarheden van **het** christelijk geloof min of meer o b **jectieve** waarheden **werden**. In onze relativiserende context van vandaag voelen **deze** objectieve waarheden **ineens** erg subjectief.

Hypothese of belofte?

Kuitert laat **zien** dat er een stijl van **zeker-zijn** mogelijk is, die niet objectivistisch is maar evenmin subjectivistisch. Je gaat in op de **uitnodiging** en het appel die op je af **komen**. Je begint met **vertrouwen**. Zo neem je **een** standpunt in, in de ver-

wachting dat dit vertrouwen in de werkelijkheid van je leven bevestigd zal worden. En dat je ergens voor gaat staan, is geen abstracte sprong in het niets. **Want** je **mag voortbouwen** op vorige generaties die hetzelfde vertrouwen kenden, en daarin bevestigd zijn.

Ik geloof dat deze structuur op zichzelf recht **doet** aan de manier waarop de Bijbel over geloven spreekt. Wanneer wij kritiek op Kuitert **hebben**, moeten wij niet dit punt aanpakken. Wij kunnen van hem leren. Bijvoorbeeld als hij laat zien dat deze manier van 'zeker-zijn' erg goed aansluit bij hoe mensen in **elkaar** zitten. Zo leert een mens, als hij min of meer gezond gevormd wordt, ook op andere punten in het leven staan. Je durft vertrouwen, en **wordt** in dat **vertrouwen** bevestigd. En ook zijn toepassing van Jobs 'van horen zeggen' naar 'nu **ziet** mijn oog' vind ik bruikbaar. Zelf God leren kennen komt vaak doordat je eerst het spoor van anderen mocht volgen.

Maar hoe kan het nu, dat ik deze stijl in Kuiterts geloof waardeer en tegelijk **w hard** de **inhoud** van dat geloof afwijs? Dat merk je als je de vraag stelt wat er dan uit het verleden **aan** je aangereikt **wordt**, om zich vervolgens te bewijzen. Bij Kuitert zijn dat menselijke voorstellingen van God, die uiteindelijk van **benedenaf** gevormd werden. Bijbels gezien gaat het om woorden van God zelf, die hij weliswaar **vaak** via mensen bekendmaakte, maar die toch principieel van **bovenaf** komen. Bij Kuitert gaat **het om** wat mensen **ontworpen** hebben. In de bijbelse lijn gaat het om wat mensen van **God** kregen **en daarna** doorgeven en in praktijk brengen. Kuiterts manier van zeker-zijn stuurt je op pad met menselijke hypothesen. De bijbelse manier van zeker-zijn werkt met Gods **beloften**.

Popper

Daar zit het verschil. Beloften van de eeuwige God gaan mee door de

tijd. Hypothesen van mensen **over** God stranden in de loop van de geschiedenis. Daarom selecteert Kuitert uit de **geloofsvoorstellingen** en houdt hij een ander geloof over. Maar omdat daar het verschil zit, is het niet vreemd wanneer je **in** de stijl **van** zeker-zijn overeenkomst opmerkt.

Bij Kuitert speelt op de achtergrond een opvatting over wetenschappelijke kennis die ook historisch is. **Wetenschap** start, **zegt** men, altijd vanuit hypothesen, die om bevestiging vragen. **Vaak** is **de-ze bevestiging** niet definitief mogelijk. Daarom moet je lager inzetten: alles wat tot nog toe niet ontkracht is, geldt als houdbare hypothese. Dat wetenschapstheoretische model (van **Popper**) past Kuitert toe op de **geloofskennis**. Onze menselijke **godshypothesen** kunnen wel op kleine schaal bevestigd worden, maar dat blijft altijd voorlopig. Een eventuele **definitieve** bevestiging kan pas aan het eind van de geschiedenis. Tot zolang moet je ze beoordelen op de vraag of de tijd ze al ontkracht heeft. Zo niet, dan zijn ze nog houdbaar.

Wie het laatst lacht...

Maar dit wetenschapstheoretische model past niet bij **zulke** praktische kennis als **geloofskennis** is. Juist onze tijd illustreert dat. **Allerlei** godsdienstigheid herleeft, zelfs **natuurreligies**, en geloof in engelen, geesten en heksen. Dit soort voorstellingen was in Kuiterts optiek al lang door de geschiedenis ontkracht. **Maar** de **praktijk** trekt zich van zijn mening niets aan. **Kuiterts** eigen hypothesen worden gefalsificeerd. Via zijn estafette van menselijke **voorstellingen** over God zou Gods openbaring vandaag op niets uitlopen. **Ieder kan zijn** eigen voorstelling met wat **kunst** en vliegwerk wel handhaven. Zo loopt er dus geen weg door de relativering heen. **Gelukkig** was God wijzer dan Kuitert denkt. Hij verstopt zich niet achter menselijke **voorstellingen**. Hij geeft mensen zijn **beloften**

in handen, om die **in** de estafette van het geloof **door** de tijd te dragen.

Die beloften kunnen beter wat **Kuiterts** voorstellingen op het eerste gezicht aantrekkelijk maakt. Ze zijn **niet bang voor de tegenstem** van aanvechtingen en relativeringen. Ze zijn het gewend dat ze omstreken zijn. **Hun** tijd komt wel, zoals tekens in het verleden. Het beemoedigende bijbelhoofdstuk Hebreëen 11 spreekt zo over het zeker-zijn van Gods beloften. Ze zijn al zo vaak door de aanvechtingen heen bevestigd en in **Christus'** werk door en door betrouwbaar gebleken. Met zekerheid die zich laat nodigen door deze beloften kun je door de relativering heen. Jeervaart die niet als objectieve zekerheid en waakt er dus voor om deze zo over te dragen. Maar je weigert je ook terug te laten dringen in de beperktheid van je eigen subjectiviteit. Deze belofte-structuur van het zeker-zijn brengt die historische trek, die meer dan bij Kuitert iets ontspannends geeft, niet-dwingend is, **maar** wervend. Kuiterts hypothesen vergroten de **onzekerheid**, zodra je doorhebt dat ze ook maar **willekeurig** zijn. **Ik** heb mensen gesproken die **Kuiterts** vragen meemaakten, maar zijn antwoorden teleurstellend vonden en die hun eigen twijfels daardoor alleen maar zagen groeien. Kuitert staat op het punt, als zo velen **voor hem**, weer ingehaald te worden door de geschiedenis. Maar als Kuitert **zometeen** niet **meer** is dan een naam uit de **theologiegeschiedenis**, staan Gods beloften nog recht overeind. Wie het laatst lacht, lacht het best.

U DE KERKEN

Zending

Middelburg – Ds. R. Kuipers en zijn gezin hebben een **visum** ontvangen voor Irian Jaya en zijn vanuit Bandung, via Singapore, op 6 januari jl. naar Boma vertrokken. Adres: ZGK Boma, P.O.Box 239, Sentani 99352, Irian Jaya, Indonesië.

Verlof

Assen-Zuid – Dr. R. Sietsma, missionair predikant van de Canadian Reformed Church te Hamilton, is met verlof in Nederland. Op 28 januari a.s. zal hij D.V. aan de kerk van Assen-Zuid worden verbonden voor de zendingsdienst in Curitiba (Brazilië). Adres: Vakantiecencentrum Witterzomer nr. 7, 9405 VE Assen.

Nieuwe indeling Particuliere Synodes Noord- en Zuid-Holland

Amsterdam – Per 1 januari jl. zijn de particulier-synodale-ressorten **Noord- en Zuid-Holland** vervangen door de **Particuliere Synoden Holland-Noord en Holland-Zuid**. De oude indeling was: **Noord-Holland** met 2 classes, 14 kerken en plm. 3000 leden. **Zuid-Holland** met 5 classes, 49 kerken en 17.000 leden. De nieuwe indeling: **Holland-Noord** met 4 classes (classis 's-Gravenhage en classis Gouda-Leiden-Woerden zijn aan de Noord-Hollandse classes toegevoegd), 35 kerken en ruim 9000 leden. **Holland-Zuid** met 4 classes, 28 kerken en plm. 10.000 leden. Beide **ressorten** steunen Rijsburg bij het zendingswerk op Curaçao.

Persbericht

Badegraven-Woerden
In verband met de aankoop van een **nieuw** kerkgebouw voor de Gereformeerde Kerk te Bodegraven-Woerden, vraagt de gemeente financiële hulp. De gemeente is te klein om de hoge lasten te dragen van de financiering van meer dan een half miljoen gulden. Gironummer: 910627, t.n.v. Penningmeester verandering kerkgebouw, K.P. van Langevelde, Bodegraven.

(Zie ook pag. 284, 287, en 2%)

SLAPENDE ZONDEN

WAKKER MAKEN

Elisa en koning Joram (2 Kon. 3)

K. Harmannij

Schriftstudie

We lezen *nog steeds 2 Koningen 3, de geschiedenis van de drie koningen tegen Moab: Joram van Israël, Josafat van Juda en de koning van Edom. De profeet Elisa is er ook bij. Als het water opdraakt, zegt de HERE door hem zijn hulp toe, omdat de koning van Juda erbij betrokken is. Maar de HERE heeft ook een boodschap voor de koning van Israël!*

2 Koningen 3 begint met de vermelding dat er na de goddeloze koning Achab een ander op de troon komt: Joram. Daar wordt het niet slechter van. Joram breekt met de verering van de Baäl, die onder Achab juist was ingevoerd.

Toch zegt vers 2: 'Hij deed wat kwaad is in de ogen des HEREN'. Want (vs. 3): 'hij volhardde in de zonden die Jerobeam, zoon van Nebat, Israël had doen bedrijven'. En blijkbaar weegt dat zwaar.

De zonde van Jerobeam

Jerobeam was immers de koning die met Jeruzalem gebroken had. Hij wilde wel de HERE dienen als God van Israël, maar niet op de plaats die de HERE had uitgekozen, Jeruzalem, en ook niet in het bijzijn van de Koning die de HERE had uitgekozen, de Gezalfde Koning uit het huis van David. Jerobeam had dus helemaal niet door wat het dienen van de HERE inhoudt. Alsof God tevreden is met een paar verbrande dieren-karkassen, die zogenaamd aan Hem zijn opgedragen!

In werkelijkheid is de HERE alleen tevreden met een offer zoals ooit la-

ter zijn eigen Zoon heeft opgebracht: het offer van een mens in volkomen gehoorzaamheid. Dat offer zou zijn Zoon brengen als Zoon van David, in de stad Jeruzalem. Daar wil de HERE dus ook vooraf al gediend worden. In Jeruzalem, bij het huis aan David. Als Jerobeam zich daar niet aan wil houden, valt hij met de plannen van zijn God. Maar deze God laat niet met Zich spotten!

Daar heeft Achab al iets van begrepen. Toen hij als koning van Israël de verering van de Baäl opstartte, vond hij al gauw Elia op zijn weg. Elia, de profeet van de HERE, de God van Israël, die Zich niet zo maar aan de kant laat schuiven. Achab heeft door: schade en schande geldt dat God zelf Koning is en blijft. Het Koninkrijk der hemelen kent zijn eigen beleid. Een klein mensen-koninkje kan dat niet negeren. Wie dat toch probeert, loopt vast. Ook dat heeft Achab gemerkt: zijn ongehoorzaamheid aan het Koninkrijk van God werd uiteindelijk zijn dood.

Dan komt koning Joram. Hij heeft gezien hoe het met Achab is gegaan. En dus lijkt het hem verstandiger om met de hele Baäl-verering

te stoppen. Hij heeft geen zin om de God van Israël nog langer tegen zich in het harnas te jagen.

Maar hij heeft ook geen zin om zich werkelijk aan de God van Israël te onderwerpen. Net als Jerobeam ziet hij het Koninkrijk der hemelen als ondergeschikt aan zijn eigen koninkrijk. Ik ben koning, en God mag al blij zijn dat ik Hem nog dienen wil.

Elisa als tegenligger

Dus krijgt deze opvolger van Achab te maken met de opvolger van Elia. Koning Joram vindt de profeet Elisa op zijn pad. Elisa is daar sok doelbewust op uit. Dat is te merken aan zijn reisroute, zoals die in 2 Koningen 2 wordt beschreven.

Elisa was eerst met Elia het land uitgegaan. Via Betel en Jericho staken ze de Jordaan over. Daar werd Elia in de hemel opgenomen. Maar Elisa neemt de profetenmantel van Elia over. En hij gaat langs dezelfde weg terug: door de Jordaan, via Jericho terug naar Betel. Er is een profeet vertrokken, maar er is een ander in zijn plaats gekomen!

Elisa benadrukt dat nog eens extra, door verder te reizen naar de berg Karmel. De berg waar Elia het volk geleerd had dat er maar één God is: de HERE.

En tenslotte gaat hij naar Samaria. De hoofdstad van het land. De plaats waar juist een nieuwe koning is begonnen: koning Joram. Hij zal weten dat er een profeet is in Israël!

Tegen deze achtergrond is het niet verwonderlijk wat 2 Koningen 3 vertelt: Elisa is meegetrokken met het leger van Joram. Niet als avon-

curier. Misschien als dienstplichtig soldaat. Maar in ieder geval als profeet. Want zeker bij de nu begonnen ondememing wil hij **koning Joram niet** zijn gang laten **gaan**. Hij is **hier** om als profeet van de **HERE** Joram voor de **voeten** te lopen.

Joram en Moab

Joram is namelijk op pad om Moab mores te leren. Moab, dat sinds de tijd van David aan Israël onderworpen was geweest. Maar nu **Israël** langzamerhand verzwakte, rook Moab de vrijheid. De dood van koning Achab was een **goed** moment om in opstand te komen. **Joram** laat het daar echter niet bij zitten. Samen met Josafat, de koning van Juda, en de koning van Edom, dat **nog** wel bij het rijk van Israël hoort, gaat hij met een groot leger op pad om de **Moabieten** af te **straffen**.

Maar de expeditie draait op een mislukking uit.

Eerst al omdat de vijand nergens te vinden is. En ondertussen **raakt** wel het water op. Als het water op een wonderlijke manier toch komt **toestromen**, lijken de kansen even **gekeerd**: de Moabieten worden verslagen. Maar het lukt de **Israëlieten** niet om Moab weer te onderwerpen. Ze moeten uiteindelijk onverrichterzake **terugkeren**, Moab als een puinhoop achterlatend.

Het is de **HERE**, die deze afloop **bewerkt**. Het is de **HERE**, die koning Joram een **stok** tussen de benen steekt, **zodat** hij **struikelt**. En die **stok** heet Elisa.

Ontmaskering

Welk bezwaar heeft de **HERE** dan tegen deze onderneming? Dat blijkt als zijn profeet gaat spreken. 'Ga naar de profeten van **uw** vader en naar die van uw moeder.' Elisa verwijst de koning niet naar andere goden. Want die heeft **Joram** wel **afgezworen**. Maar hij verwijst hem naar andere profeten. De **profeten** die horen bij 'de zonde van Jerobeam': het **koninkrijk** van

Israël is belangrijker dan het koninkrijk van God. Profeten met de **ambtsopvatting**: je bent natuurlijk wel profeet van de **HERE**, **maar** je hoogste baas zit in **Samaria** en **zijn** belangen gaan boven alles.

Koning Achab had **zulke** profeten. In 1 Koningen 22 **zien** we er 400 langs paraderen: **allemaal beschikbaar** om de koning naar de mond te praten. O koning, alles is u onderworpen, zelfs het woord van onze **God**.

Elisa verwijst de koning naar zulke profeten, omdat volgens **hem** deze veldtocht **tegen** Moab **ook op die** manier is **opgezet**. Waarom wil Joram Moab terughebben? Is het op de manier van David, die de belangen van de **HERE** verdedigde, of is het op de manier van Jerobeam, die een rijk vestigde tot meerdere glorie van zichzelf?

En waarom roept Joram, als hij in nood zit, de profeet te hulp? Is dat omdat hij er wil zijn **voor** de **HERE**, of moet de **HERE** er **zijn** voor hem?

Elisa weet het: Joram zoekt in deze veldtocht alleen zijn eigen koninkrijk. Dan moet hij ook maar naar de profeten gaan die zich voor dat doel laten lenen!

Zo **ontmaskert** Elisa **de** vrome koning Joram. Want het leek toch vroom: Joram deed de Baäl weg. Joram maakt zich druk om het behoud van de gebiedsdelendie ooit door de **HERE** aan Israël waren gegeven: **1 Koningen 16:34**.

Maar Elisa **komt** hem tegen: u zoekt alleen uw eigen belang.

Alleen voor David

Daarom ook vers 14: alleen **terwille** van Josafat, de **koning** van Juda, die er immers ook bij is, wil God nog hulp bieden.

Was Josafat dan beter? **Volgens** 1 Koningen 22 : 23 wel. Toch doet hij hier met Joram mee. **Dus zal** er nog een andere reden zijn waarom de **HERE** **terwille** van **Josafat** hulp wil geven: Josafat is koning van Juda.

Hij is de man uit het huis van Da-

vid. Hij is de koning van Jeruzalem. **Hij** verwijst dus naar de grote **plannen** die God nog heeft met de **Zoon** van David te Jeruzalem. Hij verwijst naar het Koninkrijk van God. En alleen daarvoor komt **God** in beweging.

Joram wilde **daar** niet van weten; hij bleef bij de zonde van **Jerobeam**. Maar de **HERE** vertelt hem nog maar eens dat hij daarmee Gods hulp verliest.

Joram is David niet

Daarom gaat Elisa ook verder met de profetie. **Hij** kondigt de mislukking aan.

Juist in dat omstreken vers 19: de **HERE** zal Moab in uw macht geven 'zodat gij alle versterkte steden, de keur der steden zult innemen en alle goede bomen vellen en alle waterbronnen dichtstoppen en alle goede akkers met stenen bederven'.

Want wie doet nou zo iets **doms**?

David niet. David versloeg Moab, doodde vele mensen, maar liet de economie intact.

Zo bleven **het voor** David waardevolle 'koloniën'. Zo ook nog in de tijd van Achab, vers 4: 'Mesa nu, de **koning** van Moab, was een **schapenfokker**; hij bracht aan de koning van Israël honderdduizend lammes **ren** op en de wol van honderdduizend rammen'. Dat was niet! alleen slim van David, het was ook in overeenstemming met het **doel** van **Gods** Koninkrijk. Dat Koninkrijk wil Gods **scheppingswerken** intact **laten**, of zo nodig vernieuwen, en daarom de zonde **vernietigen**.

Dus gaf God in Deuteronomium 20 de opdracht om hard op te **treden** tegen mensen die zich aan de zonde hebben uitgeleverd: dat **kwaad** moet worden **uitgeroeid**. Maar tegelijk moet **men** voorzichtig omgaan met de gewassen: die mogen wel worden **gebruikt**, **maar** niet vernield **1 Koningen 16:10**.

Het lijkt misschien wat cynisch: mensen mag je doden, bomen **moet** je **laten** staan. Maar in **Gods** **Ko-**

ninkrijk is het terecht. Want de mensen hebben gezondigd, de bomen niet. En het is juist die **zonde** die moet verdwijnen, zodat de bomen en ook de andere schepselen weer kunnen jubelen voor God. Zo was dus de stijl van David, als Koning naar Gods wil. Maar Joram weet daar niets van. In blinde **woede** slaat hij alles **kort** en klein. De mensen, de **steden**, de bomen, alles wat hij vernielen kan, vernielt hij. Hij zal die Moabieten eens wat **laten** zien! Ze denken **zeker** dat hij een **slappe** koning is. Nou, ze zullen **ervan** lusten! En **ze** hebben ervan gelust. De Moabieten zijn door dit vernietigende **optreden** zo in het nauw gedreven, dat de **koning** uiteindelijk zijn toevlucht neemt tot een wanhoopdaad: hij bracht zijn eigen zoon op de muur **ten** offer.

Het einde

'**Toen** kwam er **een** grote toom over Israël, zodat zij van **hem** **wegtrokken** en naar hun **land** terugkeerden' (vs. 27).

Het **staat** er **nogal kort**, zodat je moet raden wat er nu precies gebeurd is. Maar **één** ding is duidelijk: met zijn vernielzuchtig **optreden** heeft **Joram** er zelf voor **gezorgd** dat zijn onderneming op niets uitliep.

Hij is inderdaad David niet. David, die oorlog voerde op de manier **van** Gods Koninkrijk, **werd** door de **HERE** geholpen. Moab **viel** hem als **buit** in handen. Maar Joram, die oorlog voert op zijn **eigen** manier, **wordt** door de HERE geblokkeerd. Hij is Moab voor altijd kwijt. En dat door eigen domme schuld. Want wie vernielt er nu de hele boel?

Het is eigenlijk een beetje dwaas om te denken dat men dit pas deed **toen** Elisa het 'adviseerde'. Elisa hoeft koning **Joram** niet te vertellen hoe hij oorlog moet **voeren**. Dat **weet** hij zelf wel (zo dacht hij tenminste).

Elisa is er alleen om te zorgen dat er water komt. Voor de rest heeft

Joram aan de profeet van de HERE geen boodschap.

Maar de profeet **van** de HERE heeft wel een boodschap aan Joram. Hij vertelt hem precies wat voor een verworden **koning** hij is. De zonde van **Jerobeam**, ja. Het klinkt zo onschuldig, maar het betekent een fundamenteel bederf. De vernietiging van Moabs gronden is daarvan het trieste **bewijs**.

Verhelderend

Is het aan Elisa te wijten dat **men** zo te keer ging tegen de **Moabieten**? Nee. Het enige **wat** Elisa deed **was** het ontmaskeren van **Jorams** optreden. Hij hield hem de spiegel voor: zo bent u, **koning** Joram! **Zo'n** dolle driftkop!

Was Joram nu een gelovig koning geweest, dan had hij dit verontwaardigd afgewezen. Of **hij** was ervan geschrokken: **zijn** we zo diep gezonken?

Maar Joram kent geen berouw. De verschrikkelijke **aankondiging** van Elisa wordt welwillend aangehoord: ja, laten we dat **doen**, man! Een goed idee!

Zo nep het Woord van de HERE de slapende zonde wakker. Griezellig? Nee, **verhelderend**! Mensen die zo kwaad nog niet lijken, worden kwaad door het Woord van de profeet. Zo weet je tenminste waar de fronten liggen. Zo word je **be**waard **voor** een **d** te gemakkelijke aansluiting bij een schijnheilige vijand. Zo **leer** je om in te stemmen met Gods rechtvaardig oordeel. De HERE kent de harten. Zijn profeten brengen de waarheid aan het licht. Laten **we** daar geen kritiek op uitbrengen. We kunnen beter schrikken, en onszelf bekeren van alle schijnheiligheid.

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

Brief van een duivel aan Lisa

TijdSchrift, het jongerenblad van de **Hervormd Gereformeerde Jeugd** Bond publiceert in het **januarinumnummer** twee brieven van een duivel aan **Jeroen** en **Lisa**. Het blad borduurt daarmee voort op het **boek** Brieven **uit de hel** van **C.S. Lewis**. In dat boek schrijft **een** dienaar van Satan brieven **naar** een leerling-dienaar op aarde. Hij geeft daarin adviezen om **een** bepaalde persoon zo te **beïnvloeden**, dat hij zich zal gaan wijden aan Satan in plaats van aan **God**. *TijdSchrift* geeft hierop twee verzonnen varianten, die gericht zijn aan gefingeerde **trawanten**. De brief aan Lisa volgt hier:

Ha, die Lisa!

En wat staat **er in** het Algemeen *Dagblad*? (Als **trawant van satan lees** je geen christelijke krant, nietwaar.) **Jeroen** en **Lisa** zijn de populairste naam voor pasgeborenen en kinderen tot vier jaar. Dat zoveel kinderen dezelfde naam krijgen als twee van mijn toegewijde leerlingen! Niet dat ik **iets** speciaals met die namen heb; ik bedoel maar dat **we** met onze handlangers blijkbaar aardig bij de tijd blijven, en daar gaat het tenslotte om. **Die Jeroen** ken je trouwens niet, en **hij** kent jou niet als leerlinge van die Christelijke Scholengemeenschap (nee, de naam van die school krijg ik absoluut niet uit mijn strot).

Maar nu tot de zaak: Het is (om **jouw taaltje** maar te **gebruiken**) niet zo gigantisch handig om in je klas uit te kraaien dat je de kerk helemaal **niet** ziet zitten. Ik begrijp jouw redenering: Als jij dat zegt, **vallen** veel leerlingen jou bij en dat stemt dan die nog-wel-gelovigen tot nadenken: Waarom zij niet en

ik (nog) wél? Met als gevolg dat ze thuis fijn ruzie krijgen, omdat ze niet zomaar de kerk in de steek mogen laten en zo.

Maar goed, op **zijn** gunstigst komen ze dan niet meer in de **kerk**, maar is dat winst? Akkoord, met **jonge** kerkgangers lopen we enorme risico's. Ze zullen maar geraakt **worden** door het Woord van de Tegenstander; d'r zal eens **een dominee** zijn die hen **boeit**; je hebt alle **kans** dat ze kerkelijk meelevend **blijven**. Enfin, toch zie **ik** ze in de kerk **vanzélf** wel vastlopen, dat heeft zijn tijd nog wel. Laat dergelijke gevallen maar aan mij over, personeel **genoeg**. Jij kunt beter je energie in andere **dingen** steken, **wat** minder opvallend. Leerlingen aanzetten tot pesten, bijvoorbeeld. **Of** leraren die niet alleen christelijk **praten**, maar 't **ook** echt proberen te zijn, die moet je proberen **van** hun stuk **te brengen**: dat ze echt kwaad worden of zich **niet** goed meer kunnen beheersen of zo. Dan gaan ze **af**, en **kun** je subtiel duidelijk **maken** dat vrome mensen goed tegenvallen.

En vooral de dagopening, die **moet** je goed in de gaten **houden**. Er zijn leraren bij die door **een gemotiveerde** dagopening goedgelovige leerlingen tot nadenken stemmen. Daar heb ik al diverse leerlingen aan verloren. (Ook wel aan gewonnen, **trouwens**, maar dat ging vanzelf: leraren die **zo'n** dagopening afraffelen, liefst uit een boekje, prima toch?) Maar als je zo'n leraar hebt die de klas aan het praten krijgt, of die zó kan bidden dat leerlingen in de gaten **krijgen** dat contact met de Tegenstander echt mogelijk is, daar krijg ik **kromme** tenen van. Kijk, dan kun je **kritische** vragen gaan stellen. Je **moet** dan proberen iets af te doen van **zo'n** dagopening. Dat het wel niet helemaal zo gegaan zal zijn, met die **ark** van Noach **bijvoorbeeld**, of met **Simson** ('Kom, kom'). Of die Jona in de walvis, dat is ook een goeie. En verkondig nooit de evolutie-theorie, maar beweer liever 'dat er wel iets voor te zeggen is', dat **men-**

sen ook **nú** nog langer **worden** en ouder, en zo. Daar hebben **we** er ook al **heel** wat mee **binnenge-sleept** als begin van het einde. Probeer eens iets concreets uit, het moet dus vooral fijntjes, geen grove stunts. En hou me op de hoogte, dan kunnen we gelijk verder analyseren. Analyse, dat is overigens ook een prima wapen. Je **kunt** dat **Boek** van de Tegenstander of 'Het Geloof' met **gemak** analyserend **aan** flarden rafelen, als je het tenminste een beetje **handig** aanpakt. Leve het 'gezonde' verstand! Denk daar maar **eens over na**.

Succes met je anti-kerkewerk, jouw mentor.

Niemand gaat zonder kleerscheuren het eeuwige leven binnen

in Opbouw van 29 december 1995, besprak drs. H. de Jong het boek *Vrijmaking tot bevrijding van Aleid Schilder* en Jan Veenhof. Hij heeft het gelezen met een mengeling van sympathie en weerstand. De **schrijvers** hadden zijns inziens **wel** met wat meer waardering, of althans begrip, terug kunnen kijken op **hun** vrijgemaakte verleden.

Veenhof heeft een vrijheid gezocht die hij **ook** niet bij de **buitenverbanders** kon vinden. **Hij** wilde verder naar buiten **kijken** en naar buiten gaan dan zij. De Jong:

Jan daarentegen heeft **voor** een kerkelijke ruimte gekozen, waarin je elkaars opvattingen vrijwel ontlopen kunt. Mijn vraag aan hem is of dat niet eerder tot **een** zekere kerkelijke vrijblijvendheid dan tot **vrijheid leidt**. Is het niet een soort **overlevingsstrategie** om met het probleem van **vrijheid** en **gemeenschap** klaar te komen: Lever je een stukje vrijheid in **terwille** van de gemeenschap, of verdun je de gemeenschap **terwille** van je vrijheid? Jan Veenhof heeft voor het laatste gekozen. Met alle lek **en gebrek** kies ik voor het eerste: Nederlands gereformeerd, dat wil zeggen, zo

dicht mogelijk in de buurt van de **vrijgemaakten** blijven.

Vervolgens richt hij zich tot Aleid Schilder:

Voor Aleid heb ik **nog** de volgende vraag. We **kennen** je **stelling** dat het **gereformeerde** depressief maakt. **Ook** in dit **boek** heb je het daar weer **over** (p. 189 bijv.). Ik **ontken** de werkelijkheid daarvan **niet**. Althans, voor **sommigen** niet. Ik ben dat in mijn pastoraat inderdaad wel tegengekomen. En natuurlijk, dan begin je met zo iemand de **weg** te **wijzen** naar deskundige hulp. Maar dan komt hij of zij **onverrichterzake terug**, **zeggende** dat als hij **daarmee** doorgaat, hij **zijn** geloof kwijt raakt. Ik herinner mij dat ik toen **gezegd** heb tegen iemand die **aan** dat depressieve onverbeterlijk leed: Misschien heb je iets aan het woord van de Heiland dat het beter is met **één** oog het leven in te gaan dan met twee ogen in het helse vuur geworpen te worden (Matt. 5 : 29).

Wat bedoelde ik? Wel, **als** Christus gezegd heeft dat ons in de wereld **verdrukking** te wachten staat, **zou** dat dan voor **sommigen** ook niet kunnen **betekenen** dat die verdrukking van psychische aard is? Zeker in tijden dat druk **van** buiten groten-deels afwezig is? Wie heeft ons eigenlijk gezegd dat wij er recht op hebben om zonder enige zielsaverij de hemelse haven binnen te lopen? Natuurlijk is dat geen vrijbrief **om** elkaar met psychische tortures te lijf te gaan. Maar dat is hier het **punt** niet (al komt het veelvuldig voor}. Degenen onder **mijn** bekenden die **aan** die **gereformeerde depressie lijden** zijn niet geholpen met een **ontkenning** van **hun** moeite. 'Het **staát** er toch', zeggen ze, 'dat de hele **wereld strafwaardig** wordt gemaakt **voor** God?' (Rom. 3 : 19) 'In welke wereld ik een voornaamste plaats inneem', vullen ze met Paulus aan.

Er is geen speld tussen te krijgen. Ik althans sta hier met de handen in het haar. En ik vind zelfs dat dit

geluid in de prediking van het evangelie terecht niet onderdrukt wordt, al zal ik me wachten voor een teveel.

De **meesten** worden er trouwens niet depressief van, ook diegenen niet die dit bloedserius nemen. Ze weten de **veroordelende** stem van hun geweten tot zwijgen te brengen met behulp van de **boodschap van de vrijspraak om Christus'** wil. Maar zoals gezegd, **sommigen** lukt dit niet. Niet door ongeloof, maar door andere oorzaken.

Inderdaad, ze zijn er depressief van. Is het verkeerd hun, na het stranden van andere therapeutische hulpverlening, te adviseren **deze** ellendige schade maar voor lief te nemen? Zoals anderen dat weer met andere schades moeten doen.

'Ruk het uit en werp het van u!' – Het is bij de één een mg, bij de ander een stuk innerlijke harmonie of psychische heilheid, bij een derde **zijn seksualiteit**. De **ene keer** is het 'een afstand nemen van', de andere keer een 'niet meer zoeken naar'. Niemand gaat zonder kleerscheuren het eeuwige leven binnen.

(Mag dat misschien ook wat kosten, trouwens?)

Zeker, alles komt er **daarbij** op aan, dat er iets tegenover zo'n verlies of gemis **staat**, namelijk het alles overstralende weten met het hart – haast buiten jezelf om en niet zelden tegen jezelf in – dat niets ons **kan scheiden van** de liefde van God in Christus Jezus onze Heer. En dat er niets opweegt tegen de heerlijkheid die over ons geopenbaard zal worden.

Wel, ik ken er die dit inderdaad met hun 'geest' geloven en getroost zijn, **terwijl** zij met hun 'ziel' hopeloos in de knoei zitten en blijven zitten.

Wat ik dus wil **beweren** is, dat depressie, die **een** psychische **categorie** is, ons niet behoeft af **te houden** van het geloof dat ons behoudt.

Nogmaals, dat zeg ik niet om psycho-therapeutische hulpverlening overbodig te maken of daar een **anti-stemming** tegen te **kweken**, maar ik kom hier pas mee wanneer blijkt

dat die hulpverlening haar doel niet bereikt of de **mensen** het kostbaarste dat ze bezitten afneemt.

'Neem het maar voor lief en probeer in Christus afstand **van** je zieke zelf te nemen. Je bent voor God meer dan je kwaal. Eens zul je die achter je mogen laten. En timmer verder maar **een** vlot, hoe gebrek-kig **ook**, om over de zondvloed heen te varen.'

Kan je je voorstellen, **Aleid**, dat dit voor mij een alternatief is voor jouw benadering? Als ik namelijk zie dat er bij jou, in jouw therapeutische behandeling, toch een beschadiging van de bijbelse boodschap plaatsvindt? Een overgang naar een wezenlijk ander evangelie? Dat jij mensen van hun depressie afhelpt, maar tot weke **prijs**?

U UIT DE KERKEN

Persbericht

Cursus nieuwtestamentisch Grieks

Begin 1996 gaat in Amersfoort een één jaar durende cursus van start die beoogt geïnteresseerde **bijbellezers** **zover** te brengen, dat zij het Nieuwe Testament in het Grieks kunnen (gaan) lezen. **Voor** iedereen die over **voldoende** studiezijn, taalgevoel en **doorzettingsvermogen** beschikt, is deze cursus te volgen.

Hoe is de opzet?

Wekelijks wordt **gedurende** een dagdeel les gegeven, waarbij g e **bruik wordt** gemaakt van **nieuwontwikkeld** lesmateriaal. De **taal** komt **zeker** zo volledig aan de orde als normaal op school gebeurt. De **methode** bestaat uit **een** vormleer, **een** tekst- **annex** **idioomboek** en oefenmateriaal dat helemaal is opgebouwd uit letterlijke bijbelcitaten. Zo profiteert de bijbellezer trouwens van een **voorsprong** die hij heeft vergeleken met andere taai-**studenten**: omdat hij in de stof 'thuis' is, herkent hij ook makkelijker wat **uit** de te vertalen teksten **tevoorschijn** komt.

Verdere informatie is te verkrijgen bij de **cursusleider**, drs. B. **Vuijk**, **Vivaldiweg** 40,3752 HB **Bunschooten**, ☎ (033) 2982508.

